

Visszaemlékezés az 1956-os soproni, kópházi és sitzenheimi eseményekre

*Dr. Szabó József - Szeberényi Dávid - Kékesi József -
Pápa Ferenc*

Szerkesztette: Dr. Szabó József

Előszó

Kötelességünknek érezzük, hogy az eddig kellően fel nem tárt eseményeket kívánatos mélységben bemutassuk. Tesszük ezt annak érdekében, hogy a később *megírandó Főiskolánk 1956-os történeti szintézise* minden részletre kiterjedjen és *megalapozott legyen*. Ebből kiindulva *szükségesnek tartanánk*, hogy az egykori oktatók és hallgatók közül *mennél többen megszólal-
nának*, és elmondanak a személyesen megélt eseményeket, történeteket. Sajnos, *az idő is egyre jobban sűrget*, mert már több olyan évfolyamtársunk, barátunk távozott el közülünk, akik igen fontos eseményekről tudtak volna számot adni. Ezeket az emlékeket most már nem tudhatjuk meg, mert velük együtt örökre a sírba szálltak.

Visszaemlékezésünkben elsősorban a velünk törtétekkel, azaz a *személyesen megélt eseményekkel* fogunk foglalkozni. Úgy gondoljuk, hogy írásunk kiegészítésül szolgálhat egyrészt: a már eddig kiadott, idehaza és külföldön élő szerzők, Főiskolánk 1956-os eseményeit, történetét feldolgozó munkáihoz, másrészt: az ezekben a művekben fellelhető hibákat, illetve tévedéseket is kiigazíthatja.

A forradalom napjai Főiskolánkon

1956. október 22-én (hétfőn) a lengyel ifjúsággal vállalt szolidaritási felvonulás után - a SOTEX-kultúrházban - MEFESZ (Magyar Egyetemi és Főiskolai Egyesületek Szövetsége)

nagygyűlés volt. Ezen a rendezvényen az Erdőmérnöki Főiskola és a Nehézipari Műszaki Egyetem, Bányamérnöki Karának ifjúsága *is megalakította a MEFESZ-t* és megválasztotta a szervezet vezetőtestületét. Ezt követően a gyűlés résztvevői *megfogalmazták a soproni egyetemi ifjúság követeléseit*. A vezetőség ezeket a követeléseket pontokba szedte és előterjesztette, amelyet a jelenlévők döntő többsége elfogadott (*Melléklet*). A gyűlés felhatalmazta a vezetőséget arra, hogy a követeléseket terjessze fel az Országos MEFESZ-Bizottsághoz.

Csoportunk ezeket a követeléseket mindvégig magáénak vallotta, híven kiállt mellette és ettől el nem tért.

Amint az több forrásból közismert, az elkövetkező napokban *Sopron város közigazgatásának, közrendvédelmének irányítását a Főiskolán székelő MEFESZ-vezetőség vette át*. Meg kell jegyeznünk: mindezt a város lakossága teljes egészében elfogadta. A vezetőség szervezeti felépítéséről, munkájáról teljes áttekintése az ifjúság többségének nem volt. Az egyetemi hallgatóság zömét operatív részfeladatok végrehajtására osztották be.

A mi csoportunk a következő, részletezett feladatok végrehajtásában működött közre:

a rendőrökkel közös szolgálatteljesítés a közrendfenntartás biztosításában;

- a határőrség azon tevékenységének megsegítése, hogy az országból - kétes elemek - nagyobb értékeket ki ne vihessenek az országutakon, illetve az országhatáron;
- a zavartalan városi élelmiszerellátás (kenyérsütés, élelmiszerszállítás és -elosztás) biztosításában;
- a Főiskolára érkező külföldi segélyszállítmányok (élelem, gyógyszer, ruhanemű stb.) fogadásában, rendezésében és őrzésében;
- a Határőrség legénységi állományának tájékoztatásában (tájékoztatók tartása az egyetemi és a városi helyzetről, az egyetemisták követeléseiről, kiváltképpen pedig meggyőzni őket, hogy a mosonmagyaróvári tragédia mindenáron elkerülendő és ne lőjenek a nép közé);

- a Vidéki Csoport munkájában (a falusi lakosság tájékoztatása a soproni ifjúság követeléseiről, támogatásuk megnyerése, valamint a nyugalom és a rend biztosítása).

Az idő előrehaladtával a városban, a környező falvakban és a Főiskolán is *jelentkeztek radikálisabb követelések*, illetve ténykedések. Igaz viszont, hogy ezek a törekvések írásban rögzített megfogalmazást nem nyertek. Tekintettel arra, hogy ezek a jelenségek, mivel az eredeti, egységben fogant 1956. október 22-i követelésektől eltértek, az ifjúság egy részében kétségeket támasztottak, valamint zavart keltettek, így a *korábbi egységet is megbontották*. Ilyen megosztó cselekmények, illetve jelenségek voltak például a Marxizmus-leninizmus Tanszék dolgozóinak őrizetbe vétele, a Mindszenty rádióbeszéd egyes kitételei, a nyugatról hazaérkezett emigránsok önbíráskodó, megtorló szándékai stb.

Az erdész-, bányászhallgatók felfegyverzése

November 4-én (vasárnap) reggel 7 óra körül a Nagy Imre miniszterelnök drámai hangú rádiófelhívását követően - a Dimitrov téri *kollégium valamennyi lakójának és a kintlakó hallgatóknak is be kellett vonulniuk a Főiskolára*. Az V. évfolyamú erdőmérnök-hallgatóknak összlétszáma 106 fő volt. A Főiskolán, az Ábrázoló Geometria Tanszék rajztermében a teljes évfolyamból 62 fő jelent meg.

9 óra tájban elkezdődött a megjelent hallgatóság *felfegyverzése* - közönséges szovjet *hadipuskákkal*. Megjegyzendő: az egyik hallgatótársunk fegyverébe az 1905-ös évszám volt gyártási időként beütve. Azt, hogy a fegyvereket ki hozta, azok honnan származnak, ki rendelte el a felfegyverzésünket, ki lesz a parancsnokunk stb., mindezekről senki sem tájékoztatott bennünket. A *hadipuskához kiegészítésként* kaptunk még személyenként 1 tár!! (5 db töltény) lőszert, 3 db támadó, ún. Vécsey-kézigránátot, 1 mullpólyakötszert és 2 tábla csokoládét.

A felfegyverzést követően - talán a kilátástalan helyzetünket időben felmérve - három társunk elhagyta a Főiskola terü-

letét, azaz megszökött. Körülbelül egy óra elteltével visszatértek, majd bocsánatot kértek, mondván, a közös sorsban mindannyiunknak osztoznunk kell, és jöjjön, aminek jönnie kell! A szökés *gondolata* - amint az később kiderült - mások fejében is megfordult. A tett meglépésétől az tartotta vissza őket, hogy amikor alaposabban átgondolták a tettüket és végignézték az elhagyandó társaikon, láthatták: azonos sorsú és azonos gondolkodású társakat hagynának cserben, ezt pedig becsületből nem tehetik meg.

A felfegyverzés után kb. 10 óra tájban az egyik MEFESZ-vezető rövid, *lelkesítő beszédet* mondott a bevetés előtt. Feladatul szabta, hogy Kópháza előtt - az esetleg Sopronra támadó - szovjet *harc járműveket fel kell tartóztatnunk*. Amennyiben lehetséges, *a békés megegyezést kell keresnünk* a fegyveres összetűzés helyett. Ha az összetűzés mégis elkerülhetetlen lenne, gyalogos lövészcsapatunk csak akkor nyisson tüzet, ha a tüzérek ágyúi eldördülnek. A rövid eligazítás után a MEFESZ-vezető elment és nem is láttuk többé.

Feltétlenül el kell mondanunk, hogy közvetlenül a Kópházára történt kiszállításunk előtt egy ismeretlen katonatiszt, aki az Egyetem portájánál tartózkodott, szóvá tette: ilyen gyenge fegyverzettel, vezetés nélkül nem lenne szabad *az ifjúságot egy tragikus kimenetelűnek ígérkező összetűzésbe belevinni*. Sajnos, sem ezt a megfontolandó véleményt, sem a mi véleményünket elmondani senkinek nem tudtuk, mivel az egyetemi-, a MEFESZ- és a katonai vezetők már mind elhagyták a Főiskola területét.

A kópházi "csata"

13-14 óra között három katonai tehergépkocsival szállítottak ki bennünket Kópháza község keleti szélére - közvetlenül a temető mellé.

Csoportunk vezetője egyik évfolyamtársunk lett, mivel *katonai vezető* sem köztünk, sem a láthatáron belül *sehol nem volt*. A helyszínre érkezve elfoglaltuk a *harcálláspontunkat*, amely a 84-es műút mellett, a temető és a kópházi kegykápolna között húzódott.

A kópházi létszám áttekintésekor elgondolkodva tűnődöttünk azon, hogy az *évfolyamból sokan és miért hiányoznak*. Többen eltűntek, nem tudni, hogy hova, pedig ötőlük a korábbi ténykedésük alapján joggal elvárható lett volna, hogy az arcvonalon, a harci cselekményekben is közöttünk legyenek. Ott voltak viszont olyan társaink, akikről nem feltételeztük volna, hogy kijönnek és végig ki is tartanak velünk. Ezen gondolatok lepergése után félelemmel telve vártunk...

Körülbelül egy óra elteltével (14-15 óra között) megérkezett Sopronból az egyik *motoros összekötő évfolyamtársunk*, aki azt az *utasítást hozta*, hogy várakozzunk, de addig mi, *lövészek ne lőjünk, ameddig a tüzérek nem nyitnak tüzet*.

Körülbelül egy fél óra múlva (14.30 -15.30 között) a 84-es műúton *megjelent egy nyitott páncélozott katonai jármű*, szög-távcsővel és két géppuskával felszerelve. Lassú menetben haladt Kópháza, majd Sopron felé.

Negyed óra elteltével (14.45-15.45 között) *három szovjet harckocsi* követte a korábban elvonult páncélozott járművet. Tekintettel arra, hogy *a tüzérség tüzet nem nyitott*, mi tanács-talanul vártunk az összekötőnkre, hogy *mi lesz a további teendők*.

A rossz felszerelés, a kevés lőszer, a katonai vezetés hiánya, a koordinálatlanság, a meghirdetett naiv harcmód stb. már sejtette, mígnem a *szovjet páncélosok áttörése beigazolta*, hogy hasonló a sorsunk, mint a Don-kanyarban, 1943-ban a voronyezsi áttörésnél a II. Magyar Hadseregnek. *Cserbenhagyva magunkra maradtunk!*

Végiggondolni is borzalom, hogy *milyen vérfürdő lehetett volna*, ha az ágyúk eldördülése után tüzet nyitunk és harcba bocsátkozunk a szovjet páncélosokkal!

Többen is többször elmondták már közvetlenül az események után, illetve azóta *"nem volt értelme a fegyveres ellenállásnak"* Ez megfontolt ténymegállapítás. Ezt akkor is mindenkinek így kellett volna látnia! Erre miért csak utóbb, vészesen megkésve jövünk rá? Miért nem akadt akkor és ott senki, aki mindezeket kimondta, illetve a felelőtlen mozgósítást, majd a felfegyverzést megakadályozta volna?

Még ma sem tudjuk: ki dolgozta ki a harcmódot, ki vagy kik osztották a parancsokat, és hol tartózkodtak, mert a várható összecsapás helyén, illetve annak közelében nem volt felelős, hozzáértő személy.

Körülbelül 16 óra tájban megérkezett az összekötőnk. Azt az *utasítást* hozta, hogy *lépjük át az osztrák-magyar határt*, és ott, a magyar határ mentén, *menjünk el a mucki határőrshöz*. A Muckon találkozunk majd a vezetőséggel és a többi Sopronban maradt diáktársainkkal, ahol a *további teendőket is megbeszéljük*. Az összekötőnk azt is elmondta, hogy Sopronban az a *hír járja: a szovjetek az egyetemistákat összeszedik és deportálják őket*.

A hír vétele után - az utasításnak megfelelően - elindultunk a határ felé. A kegykápolna közelében *három évfolyamtársunk* kijelentette, hogy *ők nem jönnek velünk tovább*, inkább visszatérnek családjukhoz Sopronba. Parancsnokunk kemény fellépése után társaink elálltak eredeti szándékuktól és velünk tartottak.

A határra érve *úgy határoztunk: a fegyvereinket magunknál tartva megyünk át Ausztriába*.

Deutschkreutztól Klosterneuburgig

A határt átlépve már alkonyodni kezdett. Az *átlépés nem kis izgalommal járt*, ugyanis az *aknazárat* néhány héttel korábban szedték fel, és nem tudtuk, hogy a határnak ezen a szakaszán felszedték-e az aknákat. Ez a veszély mérlegelendő: úgy határoztunk, *nem a határ mellett megyünk a Muckra*, hanem bemegyünk a legközelebbi faluba, ahol útbaigazítást kérve jutunk el célunkhoz.

Árkon-bokron keresztül, egyre jobban sötétedve, sárosan és átázva *érkeztünk meg Deutschkreutz (Sopronkeresztúr)* község közelébe, ahol *két csendőr feltartóztatta csapatunkat*. Kikérdeztek bennünket: kik vagyunk, honnan jövünk, sebesült van-e közöttünk és hová akarunk menni? Évfolyamtárs tolmácsunk válaszolt: *egyetemisták vagyunk, a Muckra szeretnénk eljutni, és csatlakozni akarunk a többi egyetemista társunkhoz*. A *csendőrök* mindenre azt *felelték: erről szó sem lehet! Önöknek*

be kell jönniük velünk Deutschkreutzba. Ezután a csendőrök bekísértek bennünket a falu iskolájába. Itt legelőször szét-szereltették velünk fegyvereinket: azaz *leszereltek bennünket.* A falu lakói amikor tudomást szereztek rólunk, azonnal ételt, italt hoztak, megkérdezték: ruházatra nincs-e szükségünk? Mindez nagyon jól esett - a hosszú út és az izgalommal teli nap után.

A vacsora elfogyasztása után rövidesen teherautók jöttek értünk. Ezekkel *elszállították csapatunkat Oberpullendorfba (Felsőpulyára)* az iskolába, ahol berendezkedtünk, illetve elkészítettük az éjjeli szállásunkat és megaludtunk.

Másnap (november 5-én, hétfőn) ismét tehergépkocsikkal *továbbszállítottak bennünket Klosterneuburgba.* Itt aztán *közölték velünk:* tekintettel arra, mivel a semleges Ausztria államhatárát fegyverrel léptük át, nekik a *genfi konvenció* előírásai *értelmében internálniuk kell bennünket.* Az épület, amelyben elhelyeztek bennünket egy meglehetősen lepusztult k. u. k. katonai kaszárnya volt, ahol néhány hónappal korábban még a megszálló szovjet katonai alakulat tartózkodott. Itt már tapasztalnunk kellett, de éreztették is velünk, hogy *válságosra fordult helyzetünk.* Ennek nyomatékot adva és érzékeltetve: a kaszárnyát mintegy 5 méter magas téglafal vette körül, a fal tetején 2 méter magas kifeszített szögesdrótháló, és a fontosabb pontokon fegyveres katonai őrizet "vigyázta" biztonságunkat. A táborban a már korábban a magyar-osztrák határon fegyveresen átjött, mintegy 600-700 magyar katona és civil is tartózkodott.

A sitzenheimi internáló tábor napjai

Öt nap elteltével (1956. november 10-én, szombaton) kora hajnalban különvonattal *átszállítottak bennünket* a Salzburg mellett található *Sitzenheimbe.* Ez a tábor pedig korábban az amerikai megszállók katonai bázisa volt. A klosterneuburgi kaszárnya elhelyezési körülményeihez képest a sitzenheimi életkörülményünk kiváló volt. Megérkezésünk után katonás rendben újra felsorakoztattak bennünket. Ismét elmondták, illetve *megerősítették: ahova érkezünk egy internáló tábor,* amelyben meghatározott előírások szerint folyik az élet. Ennek megfelelően ismertették a tábori élet rendjét, közölték, hogy a teljes

ellátás mellett napi pár schillinges pénzellátmányt is kapunk. Az eligazítás után a számunkra kijelölt szálláshelyeket elfoglaltuk. Elmondhatjuk, hogy szállásunk korszerűen volt berendezve. Azt is biztosítandó, hogy a külvilágról tudjunk valamit, minden szobában rádió volt. Megérkezésünk után néhány nappal megjelentek az *élelmesebb osztrák külső kalmárok*. Zenegépet, asztalifutballt, üdítőitalokat és csokoládét stb. hoztak. Mindezeket az ellátmányként kapott schilling ellenében igénybe lehetett venni, illetve meg lehetett vásárolni. Pár nap elteltével *megjelent* a táborban *egy római katolikus lelkész* is, aki megkérdezte: mire lenne legjobban szükségünk? A felmért igények alapján másnap már hozta: az alsó- és felső ruhaneműket, a futball-labdákat, a kártyákat, a rózsafüzéreket, néhány regényt és a magyar nyelvű újságokat. Az újságok egy része nyilaskeresztes lap volt. Ezekbe beleolvasva megkértük: ilyen sajtótermékeket nekünk többé ne hozzon, amit teljesített is. *Sitzenheimi* tartózkodásunk első vasárnapján a lelkész a tábor templomába *katolikus istentiszteletre* hívta az internált ifjúságot. Prédikációjában amelyre láthatóan nagyon készült - hatalmas pátosszal ecsetelte bátor tettünket, többek között a - refrénként használt - következő szavakkal: "hősök hősei ti, akik pusztá kézzel mentetek neki az orosz tankoknak" Többen szemlesütve vagy mosolyogva hallgatták ezeket a szavakat, mivel ez nem rólunk szólt. Ugyanis mi, végül is és szerencsénkre, semmiféle harcba nem keveredtünk a szovjet tankokkal.

A táborban *megjelentek a Szabad Európa Rádió munkatársai is*, akik összegyűjtötték a hozzátartozóknak küldendő üzeneteket, és azokat rádióadásaikban továbbították.

A későbbi napokban a szabadulás bizonytalan és kilátástalan ideje, a bezártság és az elszigeteltség ténye, illetve érzése egyre nagyobb nyugtalanságot, elkeseredést váltott ki a tábor egyetemista internáltjaiból. Ezen - *éhségstrájkba kezdve* - változtatni akartunk úgy, hogy megkértük az internálótábor osztrák parancsnokát: engedjenek bennünket szabadon, mivel mi sem Magyarországon, sem Ausztriában semmilyen fegyveres cselekményben részt nem vettünk. A *táborvezető közölte: erről szó sem lehet!* Ugyanis Ausztriának, illetve az osztrák hatóságoknak a genfi konvenció előírásai értelmében az országhatárukat át-

lépett minden fegyveres személyt *mindaddig internáltan fogva kell tartania, ameddig az érintett másik ország legfelsőbb vezetőtestülete az ENSZ felé ki nem nyilvánítja, hogy országukban rend van és a fegyveres harc befejeződött.* Mindezeket hallva három családos évfolyamtársunk elkeseredésükben megkísérelték a szökést. Ez nem sikerült nekik. Elfogták és büntetésképpen áthelyezték őket az internált katonai részleg körletébe. A szökés után, sajnos, a mi szakaszunkból is indult olyan *egyéni kezdeményezés, hogy az elszökött évfolyamtársainkat közösítsük ki.* Azokat is, akik esetleg meglátogatják őket, illetve bármi formában kapcsolatot tartanak fenn velük. Az indítványt nagy felháborodás követte. Az ügybuzgó előterjesztést senki sem fogadta el, sőt biztos, hogy esetleges határozattá emelés után sem tartottuk volna be.

Az éhségstrájk az eligazítás után folytatódott. A harmadik napon viszont váratlanul *megjelentek a táborban az osztrák belügyminisztérium magas rangú tisztségviselői.* Hosszasan agitáltak bennünket, hogy az *értelmetlen éhségstrájkot hagyjuk abba.* Erre mi nekik is nyomatékosan és egyhangúlag kijelentettük: az éhségstrájkot mindaddig folytatjuk, ameddig a kérésünket nem teljesítik. A felforrósodott légkörű *kölcsönös győzködés után az osztrák „vezérkar” tanácskozássra vonult vissza.* Mintegy negyed óra elteltével visszatértek. Újból megismételték és kérték: értsük meg nehéz helyzetüket, hiszen őket a nemzetközi jogi előírások kötik! Csak azok szellemében cselekedhetnek. Az egyik tisztségviselő ezután így folytatta: a legmesszebbmenőig együtt érez velünk, illetve megért bennünket. Ezt bizonyítandó, hogy lássuk jóindulatát, annyit saját hatáskörben, illetve saját felelősségére megtehet és megtesz, hogy ötös csoportokban, a helyi autóbuszjáratral hetenként egyszer-kétszer *beenged bennünket Salzburg városába, de katonai kísérettel.* A jószándékot érzékelve az ajánlatot elfogadtuk és az éhségstrájkot abbahagytuk.

Mindvégig, de a sitzenheimi internáló táborban már *különösen hiányoltuk, hogy azok a volt, majd újonnan megválasztott ifjúsági vezetők, oktatók, akik szabadok voltak és szabadon közlekedhettek, felénk se néztek.* Végre november második felében *megjelent a táborban dr. Roller Kálmán, főiskolánk igazgatója.*

Tájékoztattott bennünket arról, hogy az Ausztriába kimenekült hallgatókat és oktatókat szeretné egybetartani, és az oktatást külföldön, de magyar nyelven továbbfolytatni. Ebben az ügyben már több tárgyalást folytatott az Ausztriába érkezett külföldi ajánlattevőkkel. Úgy tűnik: *a legkedvezőbb ajánlatot Kanada tette*, és valószínű, ezt fogják elfogadni. A tájékoztatás befejeztével többen felvetették: *de professzor úr, mi lesz azokkal, akik nem kívánnak külföldön maradni és haza akarnak térni?* Tájékozódásképpen erre ő megkérdezte, hogy körülbelül hány ember gondol a hazatérésre. Meglepően sok volt a visszatérni szándékozó. Az igazgató úr ezeket hallva, látva elmondta: ő senkit nem akar a szándékában befolyásolni, a visszatérésről lebeszélni, de mindenkinek alaposan meg kell gondolnia cselekedeteit, mivel a hazatérés sem veszélytelen. Ő maga nem szándékozik hazatérni, mert nem tud úgy élni tovább, mint ahogyan eddig kellett élnie. Az elkövetkező időben szabadon és félelemtől mentesen kíván élni.

Ezután a *találkozás és kölcsönös tájékozódás után* az internáló tábor feloszlataáig visszaállt a korábbi gyakorlat: az ifjúsági vezetők és az oktatók közül *ismét felénk se nézett* és nem látogatott meg bennünket *senki*. A kivándorlók ügyét voltak akik intézzék, de a visszatérni szándékozók hazatérésének megszervezésére már nem volt vállalkozó azt nem intézte senki.

Közben a St. Wolfgangsee-ből - a szabadon élő egyetemi részleg felől - másod-harmadkézből szomorú hírek érkeztek: az ifjúság körében itt-ott fellépett széthúzásról, torzsalkodásról és a tanári kar egyes tagjai ellen irányított személyi támadásokról.

Szabadulás az internálótáborból és búcsú a barátoktól

1956. december 9-én (vasárnap) - miután a magyar kormány az ENSZ megkívánta kritériumok teljesítését bejelentette - az osztrák hatóságok a sitzenheimi *internáló tábor felszabadították*. Nagy volt az öröm, hogy újra szabad emberek lettünk.

A tábor felszámolása után a volt internált V. éves erdőmérnök-hallgatók többsége *kisebb-nagyobb csoportokban útra kelt, elindult hazafelé*. Szomorú és megrendítő volt a búcsú azok-

tól a kintmaradó barátoktól, akikkel öt esztendőn keresztül jóban-rosszban osztoztunk. Fojtogató érzés szorította össze a torkokat, a szíveket, amikor éreznünk kellett, hogy öröknek vélt barátságok lazulnak, szakadoznak e pillanattól, esetleg végérvényesen széttépődhetnek. Könnybe lábadt szemekkel rebegettük: fiúk, soha ne felejtsetek el egymást! A könnyes szemekben egymást féltő aggodalom ült. Ők az ismeretlenbe mennek, mi pedig a félelemmel teli bizonytalanba tartunk. Nemcsak barátokat, hanem becsületes, jól felkészült, értékes ifjú szakembereket is veszít veletek, bennetek az Alma Mater és a Haza. A ti elvesztésetek mindannyiunk újabb és érzékelhető nagy vesztesége, további szegényedése.

Megörökítésképpen álljon itt - a nevek felsorolása nélkül - az V. évfolyamú erdőmérnök-hallgatókból álló kópházi-sitzenheimi csapat létszámának és szétszórattatásának adata.

Teljes évfolyam létszám	106 fő
Kópházát és Sitzenheimet megjárta	62 fő
<i>Ebből:</i>	
Tengerentúlra ment	9 fő
Európában maradt	6 fő
Hazatért	47 fő

Hosszú és nehéz az út hazafelé

Mi, akik ezeket a sorokat papírra vetjük - kilenc társunkkal együtt tizenegyen voltunk. 1956. december 10-én (hétfőn) *vonattal indultunk el a magyar határ felé.* Utazás közben Bécsben és Ebenfurtban - egyeseknek feltűnt, hogy egy fekete szemüveges férfi mindig ugyanabba a villamos-, illetve vasúti kocsiba szállt fel, amelyben mi is utaztunk. Nem igazoltatott, nem kérdezősködött, ezért ügyet sem vetettünk rá. Ilyen *kísérettel érkeztünk meg kb. déltájban a Loipersbach i. Bgld (Lépesfalva) - Schattendorf (Somfalva) állomásra.* Leszálltunk a vonatról, és - a vasút mellett - elindultunk a magyar határ felé. *A határ előtt egy osztrák csendőr megállított bennünket.* Jól beszélt magyarul. Megkérdezte: mi a szándékunk? Hazamenni válaszoltunk. Rendben van, de megkér bennünket, szíveskedjünk *vele menni*

Schattendorfba (Somfalvára), ahol erről a szándékunkról formalitásként, egy írásos nyilatkozatot aláírunk és utána szabadon hazatérhetünk. A felszólítás, illetve kérés kis csoportunk többségében nem keltett gyanakvást. Nem így két évfolyamtársunkban, akik előre megéreztek, hogy az adott szó, illetve ígéret lényegében csapdaállítás. Az ígéretben nem bízva, ők közvetlenül a templomkert mellett, a határ közelében leszakadtak tőlünk. Szerencsésen átjutottak a határon és hazaértek Sopronba. Bennünket a csendőr a schattendorfi (somfalvi) iskolába vezetett. Az iskolába érve viszont azonnal fegyveres őrt állítottak a kapu és az ajtó elé. Kb. egyórás ott tartózkodás után egy postabusz állt elő. Majd kényszerítettek bennünket, hogy szálljunk be a járműbe. Közölték, hogy Mattersburgba (Nagy-martonba), a csendőrörsre visznek. Megérkezésünk után előbb próbálták bennünket meggyőzni, hogy álljunk el hazatérési szándékunktól. Erre senki nem volt hajlandó. Ezután a helyi börtönbe kísérték, ahol négy személyes börtöncellába zártak bennünket. A börtönőr börtönbe vetésünk után nemsokára közölte: az ott található rozsdás, mocskos étkezésletet tisztítsuk meg, mert rövidesen hozzák az ebédet. Ez a barátságtalan, durva eljárás rettenetesen lesújtott bennünket. Sorstársaink közül volt olyan, aki a helyzet láttán sírógörcsöt kapott és zokogva a priccsre borult. Nem értettük és ma sem értjük, hogy a korábbi jószándékot, barátságos gesztust, hogyan válthatja fel ilyen nyers, megalázó bánásmód!?

További szándékaik után érdeklődve nagy nehezen közölték: mivel engedély nélkül akartuk átlépni az osztrák államhatárt, ezért az ügyünket ki kell vizsgálniuk. Ez a vizsgálat lehet, hogy pár nap lesz, de az is megtörténhet, hogy hetekig, esetleg hónapokig elhúzódhat. A vizsgálat időtartama alatt bennünket vizsgálati fogságban kell tartaniok. Ez világos beszéd! Csakhogy az nem tiszta, hogy miért vagyunk olyan elvetemült, veszedelmes bűnözők, akiknek csecsemőgyilkos anya lett a cellaszomszédjuk. Később, amikor kiszabadultunk, és mindezért bocsánatot kértek, magyarázatképpen elmondották, hogy elnézést kérnek, de a városban sehol máshol, csak a börtönben volt fogvatartásunkhoz szabad férőhely...

Szerencsénkre a két leszakadt társunk különösebb nehézség nélkül hazaérkezett Sopronba. Főiskolánk akkori igazgatóhelyettesének jelentették, hogy a hazatérő 11 társukat az osztrák csendőrök a határállomásról Schattendorfba (Somfalvára) visszakísérték. Az osztrák csendőrök ígéretének megfelelően várható, hogy ők is hamarosan hazaérkeznek. A hírt nyugtázva Főiskolánk igazgatóhelyettese intézkedett, hogy a Tanulmányi Állami Erdőgazdaság tehergépkocsija jöjjön ki értünk a magyar-osztrák határra. A gépkocsi ki is ért és kerestek bennünket. Érdeklődésükre elmondták, hogy átszállítottak bennünket Mattersburgba (Nagymartonba). Telefonon érintkezésbe léptek a csendőrparancsnoksággal. Elmondták: kiket keresnek, hogy kik vagyunk, honnan jövünk és mi a szándékunk azaz igazoltak bennünket, amelyet az osztrák hatóságok elfogadtak.

Ezt követően felgyorsultak az események. Kiengedtek bennünket a börtönből, és egyenként mindannyiunktól *ujjlenyomatot* vettek, három oldalról fényképet készítettek rólunk, végül egy olyan *nyilatkozatot írtak alá velünk*, hogy önként lemondunk az ausztriai politikai menedékjogunkról.

Börtönből szabadulva, végre hazafelé

Sorsunk ezzel a kedvező fordulattal, ha nehezen is, rendeződött. Este 7 óra tájban Mattersburgból (Nagymartonból), a csendőrségről teherautón *kivittek* a Loipersbach-i. Bgld (Lépesfalva) Schattendorf (Somfalva) *határszakaszra*. Itt már a Tanulmányi Állami Erdőgazdaság gépkocsija, katonák és évfolyamtárs *barátaink vártak bennünket*. A határt átlépve gépkocsira szálltunk és meg sem álltunk Sopronig. *Sopronba érve* bevittek bennünket a *48-as Határőrlaktanyába*. Itt összeszedték a személyi igazolványainkat, amelyből *felírták a személyi adatainkat*. Ezután - a kijárási tilalom ellenére - gépkocsival a *Dimitrov téri diákokthonba vittek bennünket*. Az ebédlőben a sokszor áhított - finom magyar gulyáslevessel és kékfrankossal vártak bennünket. Vacsora után még rövid ideig elbeszélgettünk az itthon maradt barátainkkal. Majd ezután az embert próbáló 37 napos távollét után, amelyből az utolsó nap különösen kemény

volt, boldogan és megnyugodva hajtottuk álomra a fejünket, mert *végre hazaérkeztünk, ismét itthon vagyunk.*

Újra Sopronban

Másnap, december 11-én (kedden) az itthon lévő évfolyamtársakkal mentünk a Főiskolára. A Tanulmányi Osztályon jelentkeztünk és *bekapcsolódtunk* a már november 12-től folyó *oktatásba*. A főiskolai *oktatómunka nyugodt körülmények között folyt*. Ez viszont és sajnos *nem mondható el a kollégiumi életről*, ahol időközönként *házkutatásokkal zaklatták* az ifjúságot. Jó ideig a *soproni utcákon* sem volt tanácsos főleg sötétedés után közlekedni, nemkülönben csoportosulva beszélgetni, mivel a *karhatalmisták* több évfolyamtársunkat is - minden indok nélkül - *tettelegesen bántalmaztak*.

A zaklatott körülmények közepette és ellenére *sikeresen befejeztük tanulmányainkat*. Elkészítettük majd megvédtük diplomaterveinket. 1957 április 19-én 67-en kaptuk meg az erdőmérnöki diplománkat. *Elhelyezkedésünknel* gond nem volt, ugyanis egy-egy végzett mérnökre kettő-három álláshely várt, amelyekből tetszés szerint válogatni lehetett. 1957 május 2-án foglaltuk el álláshelyeinket és *elkezdjük az erdészeti gyakorlati munkát*. Szolgálatunk során elég sokáig - az amnesztia ellenére *kísértett az '56-os múlt*. Több volt évfolyamtársat a rendőrkapitányságokra rendelték be kihallgatásra, ahol *tettelegesen is bántalmazták* őket. Másokat rendőri megfigyelés alá helyeztek, majd sorozatos zaklatás és további megtorlásoktól való félelmükben, név- és lakhelyváltatásra kényszerültek. Később, az évek múlásával az előremeneteleknél jelentkeztek érzékelhető megkülönböztetések, illetve hátrányok, mint például az erdészetvezetői kinevezések körüli huzavonák, a fegyverviselési engedélyek kiadásának tudatos késleltetése, akadályozása stb.

Utószó

Sokszor és sokan megkérdezték már, hogy *miért jöttünk haza*, amikor a polgári jólét és a korlátlan érvényesülés kapujában voltunk. Hát, először: mert *nem készültünk a hazánkat elhagyni*

soha. A körülmények szerencsétlen alakulása sodort bennünket külföldre. Másodszor: és ezt kissé kifejtve. Tény, hogy saját szemünkkel - manipulálástól mentesen - *láttuk a polgári jólétet* tükröző Salzburgot és Bécset, a rendet, a tisztaságot, a szemkápráztató kirakatokat, az árubőséget, a hivalkodóan, a legújabb divatban feszítő dámákat, de láttuk a velünk mindig szolidáris, az utolsó falatját is megosztó egyszerű osztrák embert, a népet is. Ezeket felsorakoztatva és mindezeket a mi szerény anyagi lehetőségeinkkel, jövőnkkel, karrierlehetőségeinkkel egybevetve kétségtelen *a mérleg Ausztria, a Nyugat felé lendül ki*. Csakhogy, így az *adok-kapok még nem teljes*. Sőt, nagyon is hiányos. Olyan pótolhatatlan, máshol meg nem található *szellemi és érzelmi elemek hiányoznak* közülük, mint a felnevelő és éltető haza, a szülőföld, a szülők, a testvérek, a feleségek, a menyasszonyok, a barátok, az Alma Mater, a magyar erdők stb., stb. ..., azaz a nagyon *mélyre eresztett gyökerek*. Ezeket pedig kitépni nagyon nehéz! A teljesebbé tett számvetés után, már kitisztult a láthatár és nem lehetett többé vitás előttünk, hogy *számunkra csak egy út maradt és létezik: a vissza, a hazatérés, a nem menekülhetsz imperatívusza*.

Az 1956-os magunkra-hagyatásunkban, számkivetettségünkben, megaláztatásunkban, bizonytalanságunkban, kétségek és félelmek közepette *József Attila* szívbemarkoló, gyönyörű sorainak *üzenetét*, ott kinn mi valóban *megértettük*. A honatalanság napjaiban sokan, talán életükben először keservesen *rádöbbsentünk és éreztük*, hogy:

"Tudod-e,
milyen öntudat kopár öröme
húz-vonz, hogy e táj nem enged és
miféle gazdag szenvedés
taszít ide?
Anyjához tér így az a gyermek,
kit idegenben löknek, vernek.
Igazán
csak itt mosolyoghatsz, itt sírhatsz.
Magaddal is csak itt bírhatasz,
óh lélek! Ez a hazám."

Mi, akik itthon maradtunk, és 1956 decemberében vissza-, illetve hazatértünk, jó pár *ellentmondásos minősítést kaptunk már* - a politikai kurzusoktól függően. Ausztriába érve hősnek tituláltak bennünket. Amikor Ausztriából vissza-, illetve haza akartunk térni, börtönbe vetendő kétes elemek lettünk. Talán éppen azért, mert a hazatérést választottuk?! Úgy tűnik, hogy a minősítést olykor az égtáj szerinti haladási irány is befolyásolja. Idehaza voltunk forradalmárok, majd ellenforradalmárok, a Balfra ütközetbe menő nótázó vén bakák, a harc elől gyáván megfutamodó sereg, muszáj-Herkulesek, a Nyugat megmérettetését vállalni nem merő társaság stb., míg végül kollaboránsok. Úgy tűnik, a mindenkori politikai széljárás, a tények hiányos ismerete, a címosztogató divat, a személyes becsvágy, az "abszolút értékítélet" hirdetői *adott személyre és csoportra vonatkozó minősítése* nemegyszer ilyen *ellentmondásos* minősítés halmazt is eredményezhet. Mi: mindezek egyszerre és egyidőben voltunk.

Az előző, ránk vonatkozó jelzőkről azért mégis elmondjuk: azok egy részével nem lehet, más részükkel pedig nem érdemes vitába szállni. Az *önmagunk és cselekedeteink minősítése, értékelése nem a mi feladatunk.*

Hogy kik és mik voltunk 1956-ban és azután, hogy miben, mennyiben és hol voltunk a hazánknak, a magyar erdőknek leginkább hasznára, ezekben a kérdésekben is a mérleg megvonása, elsősorban ez sem a mi feladatunk. Ezt a számvetést, értékítéletet kellő időtávval majd elvégzik a bennünket felváltó erdészgenerációk, nemkülönben az egész korszak és benne a mi Főiskolánk történéseinek, eseményeinek szintézisét elfogulatlanul feldolgozó történészek.

Zárszó

Negyven esztendő telt 1956 októbere-novembere óta. Ez alatt az idő alatt hol könnyebb, hol nehezebb évek váltották egymást. Örülünk annak és büszkék vagyunk arra, hogy *nemzedékünk becsülettel helytállt*, és ember maradt a nehezebb időkben is. *Szolgáltuk, gyarapítottuk, neveltük, védjük a magyar erdőket. Fáradozásunkat és munkánk eredményeit a magyar erdők*

kétségbevonhatatlanul - hosszú időn át - mutatják, illetve bizonyítják majd és reményeink szerint megőrzik.

Az 1990-es *rendszerváltozás* meghozta a korábbi hibák kijavításának, a bajok orvoslásának lehetőségét. 1956 követeléseinek egy része is megvalósult. Hazánk *független, szabad ország lett*, amelyet még sokszor nem értékelünk a *nagy jelentőségének* megfelelően. Ennek elhomályosító elfedésében szerepet játszik az, hogy sajnós, az *eddig eltelt idő nem hozta meg a joggal várt remények gyors valóra válását*. Az ipar, a mezőgazdaság, a kultúra, az oktatás súlyos válságban van. Ennek következménye, hogy szinte máról holnapra élünk. Az *erdőgazdálkodás területén is aggasztó tünetek tapasztalhatók*. Szomorú és borúlátó a nép és bizony nem alaptalanul. A termelés válságához, mély *társadalmi, erkölcsi válság* is társul. És talán ez utóbbi az, amely a *legnyomasztóbb*. Egyre többen érzékelik és vallják, hogy a szabadság és a függetlenség csak akkor és úgy ér valamit, ha az emberek emberi módon tudnak élni! Ehhez pedig nálunk itt és most még sok minden hiányzik.

Ha végigtekintjük az eddig megtett utat, irányt, ha számba vesszük az elért eredményeket és az ezekért hozott társadalmi áldozatokat, tünődve mondjuk József Attila szavaival:

"Óh, én nem így képzeltem el a rendet.

Lelkem nem ily honos.

Nem hittem létet, hogy könnyebben tenghet,
aki alattomos."

És mégis! A széthúzás, a szerény eredmények ellenére meggyőződéssel mondjuk: *a reményt feladnunk nem szabad!* Összefogással, becsületes munkával életünk menete jobbra fordítható.

A több sorsfordulót megért generációnk - a megjárt nehéz út tapasztalatából - tudja és vallja, amelyet szeretnénk a minket felváltó ifjabb nemzedékeknek is vezérlőelvül örökölni: a hűség, az emberi tisztesség, a becsületes helytállás, a szorgalmas munka egyszer célba juttat! Újrakezdeni, értelmes életet élni és dolgozni csak ilyen szellemben lehet és csak így érdemes!

Sopron, 1996 októberében

Melléklet

SOPRONI EGYETEMI KAROK DIÁKPARLAMENTJÉNEK 1956. október 22-i NYILATKOZATA

Forrás

*Az Erdőmérnöki Főiskola jelentése az októberi-novemberi
események kivizsgálásáról*

Felismerve az előttünk lejátszódott egyetemi nagygyűlések, határozatok, javaslatok és követelések alapján, hogy népünk a XX. Kongresszus szellemében megszabadulva az egyéni kultusz uralmától, ez igazságos és az ember szabad véleményét meghallgató demokratizmus útjára lépett.

Mi, a soproni egyetem hallgatói, az egyetem mindig élenjáró hazafias hagyománya szellemében hallatjuk hangunkat és állásfoglalásunkat az új, kialakulóban lévő helyes párt-irányvonal és a szocializmust építő dolgozó népünk mellett.

Ígérjük a Pártnak, hogy cselekedetünkkel minden esetben a marxizmus-leninizmus elvei alapján a magyar nép mellett állunk s ellenséges hangot s ellenséges provokációt sorainkban nem tűrünk meg.

1956. október 22-én a Soproni Egyetemi Karok ifjúsági nagy gyűlésén teljesen szabad vélemény nyilvánítás mellett minden pontot megvitatta és az egész ifjúság által egységesen elfogadva azokat az alábbi követeléseket terjesztjük elő:

A. Általános követeléseink

1. Független, semleges Magyarországot és szabad demokratikus választásokat követelünk.

2. Hazánk területéről azonnal vonják ki a szovjet csapatokat, lépünk ki a varsói szerződésből.

3. Szovjet-magyar barátságot, de teljes egyenjogúság alapján.

4. Az Országgyűlés legközelebbi ülésén bízta meg az Országgyűlés Külügyi Bizottságát, hogy kezdjen tárgyalásokat az

erdélyi Magyar Autonom terület hovatartozásáról, valamint a külföldön élő magyarok helyzetének rendezéséről. Engedjék haza a Szovjetunióban még visszatartott hadifoglyokat és polgári személyeket.

5. Magyar kézbe a magyar uránt! Követeljük hazai urán és bauxit telepeink helyes kihasználását, a lehető legmagasabb áron való áruba bocsátását, függetlenül minden politikai irányzattól, csak a gazdasági igények figyelembevételével.

6. Követeljük, hogy az ország társadalmi, gazdasági és politikai vezetésében csak kizárólagosan magyar állampolgárok vehessenek részt. Kérjük Nagy Imre teljes rehabilitálását.

7. Követeljük az általános emberi szabadságjogok legteljesebb biztosítását.

8. Követeljük március 15. nemzeti ünneppé, október 6. nemzeti gyásszá való nyilvánítását.

9. Követeljük a bírói függetlenség intézményes biztosítását és a halálbüntetés eltörlését.

10. A parasztpolitika felülvizsgálását és a parasztság helyzetének sürgős megjavítását követeljük.

11. Állapítsák meg a fizetések reális alsó és felső határát.

12. Követeljük az összes statisztikai adatok és az összes külföldi követeléseink rendszeres nyilvánosságra hozatalát.

13. Az üzemek vezetését munkástanácsok vegyék át és a vezetőket demokratikusan azok válasszák meg és hívják vissza.

14. Követeljük a szocialista törvényesség megsértőinek Magyarországon nyilvános tárgyalás előtti felelősségre vonását - közöttük Rákosi Mátyást is - és az önkény idején ártatlanul elítéltek szabadonbocsátását.

B. Általános egyetemi követeléseink

1. Teljes egyetemi autonómiát követelünk.

2. Az Országgyűlés határozza meg azokat a munkaköröket, amelyek mérnöki képesítést kívánnak meg. A fiatal mérnököket helyezték mérnöki beosztásba és kezdőfizetésüket 1500-1600 Ft-ban állapítsák meg.

3. Követeljük a jelenlegi katalógusrendszer azonnali megszüntetését.

4. Tegyük lehetővé az egyetemi hallgatók külföldi állami támogatással történő csoportos tanulmányi utazását és azt, hogy egyénileg, az IBUSZ-tól függetlenül is utazhassanak. Szabad útlevelet követelünk.

5. Tegyük lehetővé a fiatal mérnökök külföldi munkavállalását és ezt ne kössék politikai és családi feltételekhez.

6. Követeljük a Menza forintnormájának napi 15 Ft-ra való azonnali felemelését, és a Diákélelmezési üzemetek vonják az illetékes egyetemek hatásköre alá.

7. Követeljük az évről-évre szükséges mérnökképzés létszámának reális megállapítását.

8. Végző hallgatók diplomaterv-kidolgozásának idején magasabb ösztöndíjat kapjanak.

9. Követeljük az utazási kedvezmények 50%-ra való visszaállítását havonta egyszeri utazásra.

10. Szállítsák le a műszaki és szakkönyvek árát a hallgatók részére és mindenki kapjon tankönyvsegélyt.

11. A párttörténetek oktatását szüntessék meg, vezessék be a marxista filozófia fakultatív oktatását. A katonai vizsgajegyeket ne számítsák be a tanulmányi átlagba, hanem azokat a katonai rendfokozatok odaitélésénél vegyék figyelembe.

12. Követeljük, hogy biztosítsák a professzorok mentelmi jogát.

13. Csatlakozzunk a szegedi egyetemi ifjúság kezdeményezéséhez egy önálló egyetemi ifjúsági szövetség létrehozásában.

14. Oldják meg a katonai szolgálatot úgy, hogy a diplomázó mérnökök 1 évi üzemi gyakorlati idő után vonuljanak csak be a szolgálati idő minden nemű meghosszabbítása nélkül.

15. Oldjuk meg a diákotthoni kérdést, hogy az ne tartalmazzon kisiskolás módszereket, ne sértse a hallgatók önérzetét. Hozzunk létre egy olyan diák önkormányzatot, amit a szállótágok demokratikus úton választanak meg.

C. Soproni vonatkozású követeléseink

1. Követeljük, hogy a Műszaki Egyetemi Karokat és az Erdőmérnöki Főiskolát vonják össze egy egyetemmé Sopron székhellyel, egy rektor igazgatása alatt. Azonnal hozzanak határozatot a Bánya és Földmérnöki kar kettészakítottóságának megszüntetéséről.

2. Követeljük az egyesített Egyetem jellegének és súlyának megfelelő anyagi támogatást.

3. Szögezzék le a szabad vizsgázás jogát a profesz-szorok által meghatározott időben.

4. Sopront tegyék nyílt várossá és szüntessék meg a határsávot!

5. Követeljük, hogy az Erdőgazdaságot, mint Népgazdasági ágat, az őt megillető helyre közvetlenül a Nehézipar után sorolják be.

6. Tudomásunk szerint az OEF az egyetlen vezető-szerv, ahol csak néhány egyetemi végzettségű szakember van, ezért követeljük, hogy az OEF vezetői erdőmérnökök legyenek, valamint egyéb vezető állásait is egyetemi végzettségű szakemberek töltsék be. Úgyszintén az erdőgazdaságok és erdészetek élére is erdőmérnökök kerüljenek.

7 Rendszeresítsenek az erdőmérnökök és erdészek részére szolgálati fegyvert. Állapítsák meg a szolgálati idővel arányos fizetési osztályokat, és rendezzék a nyugdíjakat és családi pótlékokat féléven belül.

8. Az 1951-52-53-ban igazságtalan elbánásban részesített oktatók és hallgatók ügyének tisztázását és ebben az ügyben bűnös személyek felelősségre vonását követeljük Sopronban.

9. A Bánya és Földmérnöki Kar hallgatói részére is biztosítsák a rendszeres évközi tanulmányutakat.

10. Követeljük a geofizikai oktatás megjavítását.

11. Követeljük a káderanyag nyilvánosságra hozását és mindennemű káderrendszer eltörlését.

12. Követeljük, hogy 1957 január 31-ig a végző hallgatók elosztását a hallgatók kívánságai alapján hajtsák végre, valamint a Bánya és Földmérőmérnöki Karon a diplomaterveket 1956 novemberében adják ki.

Záradék:

A diákparlament ideiglenes Intéző Bizottságot hozott létre, amelynek feladata a parlament határozatainak végrehajtását ellenőrizni. Feladata továbbiakban a parlamenti Intéző Bizottság egész egyetemre kiterjedő demokratikus megválasztásának előkészítése.

Mindhárom kar ifjúsága teljes szolidaritást vállal a Szegedi Egyetem és a Budapesti Műszaki Egyetem ifjúságával s amennyiben az ő tüntetésük szükségessé válik, úgy ilyen formában is csatlakozunk hozzájuk. Tüntetni fogunk akkor is, ha két héten belül nem hoznak határozatot a Bánya és Földmérnöki Kar Miskolcon lévő évfolyamainak idehelyezéséről és ha ezen követeléseinket a Rádió vagy sajtó nem hozza nyilvánosságra. Kérjük a magyar munkás és parasztfjúság szolidaritását is.

Soproni Egyetemi Karok
Diákparlamentje

Felelős kiadó: Diákparlament Előkészítő Intéző Bizottság,
Sopron.